

Tą naktį Tomui Magnusui pažadėjau, kad nesižudysiu. Šią sutartį sutvirtinome draugiškai paspausdami vienas kitam ranką. Neatvėrėme venų ir nepasirašėme krauju, tiesiog pasakėme „taip“, bet to ir pakanka: kaip žinai, tik žmonės laužo susitarimus, velniai visada juos vykdo... Prisimink visus plaukuotus ir raguotus savo herojus ir jų spartietišką sąžiningumą! Laimei (pavadinkim tai „laimei“), Aš nepaskyriau... laiko. Prisiekiu amžinuoju išganymu! – būčiau prastas karalius ir valdovas, jeigu statydindamasis dvarą nepalikčiau sau slapto išėjimo, mažyčių durų, kuklios angos, pro kurią dingsta protingi karaliai, kai jų kvaili pavaldiniai sukyla ir įsiveržia į Versalį.

Aš nenusižudysiu rytoj. Galbūt dar labai ilgai nenusižudysiu: iš anų dviejų sienų peržengiau per žemesniąją ir dabar kartu su tavim, drauge, gyvenu žmogaus gyvenimą. Mano žemiškoji patirtis dar nedidelė, ir – kas žino? – gal žmogaus gyvenimas Man labai patiks! Juk manasis Topis sulaukė žilų plaukų ir ramaus galo – kodėl gi ir Man, pergyvenus, tarsi metų laikus, visus gyvenimo tarpsnius nevirsti į garbingą žilaplaukį senolį, išmintingą auklėtoją ir mokytoją, priesakų ir sklerozės nešiotoją? Ak, ta juokinga sklerozė, tos seniokiškos negalios – tai dabar jos mane gąsdina, bet argi ilgai žengdamas bendru keliu negaliu prie jų įprasti ir netgi pamilti? Visi sako, kad prie gyvenimo lengva įprasti, – pabandysiu įprasti ir Aš. Čia viskas taip gerai sutvarkyta, kad po lietaus visada pasirodo saulė ir ima džiovinti sušlapusįjį – jei tik jis nesuskubo numirti. Čia viskas taip gerai sutvarkyta, kad nėra ligos, nuo kurios nebūtų vaisių... tai taip puiku, galima visada sirgti – jei tik vaistinė arti!

O dėl viso pikto – mažos drelės, slaptas išėjimas, trumpas, drėgnas ir tamsus koridorius, už kurio – žvaigždės ir visa

mano neapbrėpiamos erdvės platybė! Mano drauge, noriu su tavim būti atviras: Aš nenuolankaus būdo, ir dėl šito nerimauju. Kas yra kosulys ar skrandžio kataras? – o jeigu staiga Man *taip* nesinorės kosulio ar kokių nors kitų niekų, kad imsiu ir pabėgsiu! Dabar tu Man patinki, Aš pasirengęs sudaryti su tavim ilgalaikę ir tvirtą sąjungą, bet staiga tavo mielame veide šmėkšteli kažkas *tokio*, kad... Ne, negali neturėti slaptų durų tas, kuris toks kapringas ir nenuolankus! Nelaimei, Aš dar ir labai išdidus, tai senas ir visiems žinomas Šėtono trūkumas. Aš apkvaitintas savo žmogiškumo lyg žuvis smūgiu per galvą, lemtinga Užmarštis varo Mane į tavo gyvenimą, bet viena žinau tvirtai: Aš priklausau *laisvųjų* giminei, Aš priklausau *valdovų*, savo valią paverčiančių įstatymais, genčiai. Nugalėtus karalius dažnai ima į nelaisvę, bet niekada nepaverčia vergais. Ir kai virš savo galvos pamatysiu purvino prižiūrėtojo botagą, o mano surakintos rankos bus bejėgės nukreipti smūgi... ką gi: Aš liksiu gyventi su randais? Derėsiuosi su teisėjais dėl papildomo bizūno smūgio? Bučiuosiu ranką budeliui? O gal pasiūsiu ką nors į vaistinę pavilgo?

Ne, tegul nesmerkia manęs sąžiningasis Magnusas dėl mažo mūsų sutarties netikslumo: Aš gyvensiu, bet tik tol, kol norėsiu gyventi. Visos žmonijos gėrybės, kurias jis Man siūlė tą naktį, kai žmogus gundė Šėtoną, neištrauks iš mano rankų ginklo: tik jame yra mano laisvės užstatas! Ką, žmogau, reiškia visos tavo kunigaikštystės ir grafystės, visi apie kilmingumą bylojantys raštai, visas laisvę žadantis auksas prieš šį mažą ir laisvą piršto judesį, akimirksniu užnešantį tave ant visų Sostų Sosto!..

– *Marija!*

Taip, Aš bijau jos. Jos žvilgsnis toks įsakmus ir skaidrus, jos meilės šviesa tokia galinga, kerinti ir nuostabi, kad viskas Manyje dreba, svyruoja ir trokšta tučtuojau leistis bėgti. Paslaptina laime, miglotais pažadais, dainingomis svajomis ji Mane gundo! Ar sušuksiu: šalin! – o gal nenuolankiam ir piktam paklusti jos valiai ir eiti paskui ją?

Kur? Nežinau. Bet ar viską Aš žinau? O gal yra dar kitų pasaulių, be tų, kuriuos pamiršau ir pažįstu? Iš kur ta nejudri šviesa man už nugaros? Ji darosi vis platesnė ir ryškesnė, jos šiltas prisilietimas jau šildo mano sielą, ir joje dunksantys poliariniai ledynai trupa ir tirpsta. Bet Aš bijau atsigręžti. Gal ten dega ta prakeikta Sodoma, ir Aš atsigręžęs sustingsiu? O gal tai nauja, žemėje dar Mano nematyta saulė teka man už nugaros, o Aš bėgu nuo jos kaip kvailys, atsuku vietoj širdies nugarą, vietoj aukštos kaktos atstatau žemą ir buką išgąsdinto žvėries viršugalvį?

Marija! Ką duosi Man už revolverį? Už jį ir futliarą sumokėjau dešimt dolerių, o iš tavęs nepaimsiu ir karalystės! Bet tik nežiūrėk į Mane, Valdove, nes kitaip... kitaip Aš viską tau atiduosiu dykai: ir revolverį, ir futliarą, ir patį Šėtoną.

KOVO 26, ROMA,
ORSINIŲ DVARAS

Nemiegu jau penktą naktį. Kai mano nebyliame dvare užgęsta paskutinės šviesos, tyliai nulipu laiptais, tyliai įsakau paruošti mašiną, – kažkodėl bijau net savo žingsnių ir balso aido, – ir visai nakčiai išvažiuoju į Kampaniją. Ten, palikęs automobilį ant

kelio, iki saulėlydžio klaidžioju po lygų greitkelį arba sustingęs sėdžiu ant kokių nors tamsių griuvėsių. Manęs visai nesimato, tad reti praeiviai, visokie valstiečiai iš Albanio kalnų, kalba garsiai, nesidrovėdami. Man patinka, kad Manęs nesimato, tai primena kažką, ką pamiršau.

Kartą atsisėdęs ant akmens išgašdinau driežą, – matyt, tai jis sušiureno žolę prie mano kojų ir pasislėpė. O gal tai buvo gyvatė, nežinau. Bet siaubingai panorau tapti driežu arba maža gyvate, kurios nesimato po akmeniui: Mane nemaloniai jaudina mano didelis ūgis, kojų ir rankų dydis – dėl jų taip sunku virsti nematomu. Dar Aš vengiu žiūrėti veidrodyje į savo veidą: skaudu pagalvoti, kad turiu veidą, kurį visi mato. Kodėl iš pradžių Aš taip bijojau tamsos? Ji taip gerai slepia, ir joje galima ištirpdyti viską, kas nereikalinga. Turbūt visi gyvūnai, kai keičia odą arba šarvus, jaučia tokią miglotą gėdą, baimę, nerimą ir ieško vienumos.

Vadinasi, Aš keičiu odą? Ak, tai vis tie patys tušti plepalai! Reikalas tas, kad Aš neišvengčiau *Marijos* žvilgsnio ir, rodos, ruošiuosi užmūryti paskutines duris, kurias taip saugojau. Bet Man gėda! – prisiekiu amžinuoju išganymu, Man gėda lyg mergaitei prieš altorių, Aš beveik raustu. Raudonuojantis Šėtonas... ne, tyliau, tyliau: *jo* čia nėra! Tyliau!..

Magnusas jai viską papasakojo. Ji nepatvirtino, kad Mane myli, bet pažvelgė ir tarė:

– Pažadėkite *man*, kad nenusižudysite.

Visa kita pasakė jos žvilgsnis. Pameni, koks jis skaidrus? Bet negalvok, kad paskubom sutikau. Lyg salamandra ugnyje Aš greitai vienas po kito nusidažiau visais liepsnos atspalviais ir neperteiksiu tau tų ugninių žodžių, kuriuos išsviedė

mano įkaitęs pragaras: Aš pamiršau juos. Bet tu pameni, koks skaidrus Marijos žvilgsnis? Ir bučiuodamas jos ranką nuolankiai tariau:

– Panele! Neprašau jūsų keturiasdešimties dienų apmąstymams ir dykumos: dykumą pats rasiu, o apmąstymams man pakaks savaitės. Bet savaitę Man duokite ir... prašau, nežiūrėkite daugiau į mane, nes kitaip...

Ne, ne taip pasakiau, o kažkokiais kitais žodžiais, bet koks skirtumas. Dabar Aš keičiu odą, Man skaudu, gėda ir baisu, nes Mane gali pamatyti ir užkapoti bet kokia varna. Kokia nauda iš to, kad kišenėje turiu revolverį? Tik išmokęs pataikyti į save, sugebėsi nušauti ir varną: varnos tai žino ir nebijo tragiškai išsipūtusių kišenių.

Įsikūnijęs į žmogų, atėjęs iš viršaus, Aš iki šiol tik pusiau priėmiau *žmogų*. Įžengiau į žmogiškumą kaip į svetimą stichiją, bet visiškai į jį nenugrimzdau: viena ranka dar laikausi už savo Dangaus, ir virš bangų vis dar kyšo mano akys. O ji Man įsako priimti žmogų visą – *žmogus* yra tik tas, kas pasakė: niekada nenusižudysiu, niekada pats nepasitrauksiu iš gyvenimo. O bizūnas? O prakeikti randai ant nugaros? O išdidumas?

O Marija, Marija, kaip siaubingai tu Mane gundai!

Žvelgiu į Žemės praeitį ir matau miriadus ilgesingų, lėtai per amžius ir šalis plaukiančių šešėlių. Tai vergai. Jų rankos beviltiškai tiesiasi į viršų, jų prakaulūs šonkauliai plėšo ploną ir liesą odą, jų akys pilnos ašarų, o gerklės išdžiūvusios nuo dejonų. Matau beprotybę ir kraują, prievartą ir melą, girdžiu jų priesaikas, kurias jie nuolat laužo, jų maldas Dievui, kuriose kiekvienu malonės ir pasigailėjimo meldžiančiu žodžiu jie prakeikia savo žemę. Kiek tik aprėpia mano žvilgsnis, visur dega ir

dūmuoja traukulių tąsoma žemė; kiek tik siekia mano klausą, visur girdžiu nepaliaujamas dejones: o gal ir žemės viduriai pilni vaitojančių? Matau sklidas taures, bet kiekvienoje, prie kurios tik bandau pridėti lūpas, randu tik actą ir tulžį: o gal kitų gėrimų žmogus neturi? Ir tai – žmogus?

Pažinojau juos ir anksčiau. Mačiau juos ir anksčiau. Bet žiūrėjau į juos taip, kaip Augustas iš savo ložės žiūrėjo į aukų vorą: „Sveikas, Cezari! Einantys mirti sveikina tave.“ Žiūrėjau į juos erelio akimis, ir netgi linktelėjimu nenorėjo pagerbti jų vaitojančio riksmo mano išmintinga, auksu vainikuota galva: jie pasirodydavo ir dingdavo, jų vora buvo begalinė – ir begalinis buvo mano cezariško žvilgsnio abejingumas. O dabar... nejaugi tai Aš skubiai žingsniuojau, keldamas arenos dulkes? Ir tai Aš, tas purvinas, perkaręs, alkanas vergas, užvertęs aukštyn savo kalinio veidą ir kимиu balsu šaukiantis į abejingas Likimo akis:

– *Ave, Caesar! Ave, Caesar!*

Štai aštrus bizūnas pakilo virš mano nugaros, ir aš skausmingai rékdamas krintu kniūbsčias. Ar tai *ponas* mane muša? Ne, tai kitas *vergas*, kuriam liepė plakti *verga*: ir jau greitai tas botagas bus mano rankoje, ir tada jau jo nugara apsipils krauju, ir tada jis žiaumos smėlį, kuris dar girgžda tarp mano dantų!

O Marija, Marija, kaip siaubingai tu Mane gundai!